

УДК 316.2

В. Шелухін, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СОЦІОЛОГІЧНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ

"МИСЛЕННЯ ТА СВІДОМІСТЬ: ВІД АБСТРАКЦІЙ ДО ПОЛОНУ НАУКИ"

26 листопада 2015 р. на базі філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулася II Міжнародна конференція студентів, аспірантів і молодих вчених Philosophed-2015, загальною темою якої була заявлена проблематика свідомості. Прикметною особливістю конференції стало те, що вперше в історії молодіжної науки університету на рівні організації, що займаються сприянням розвитку цієї молодіжної науки – Ради молодих вчених факультету соціології та Наукового товариства студентів та аспірантів філософського факультету, був здобутий міждисциплінарний досвід співпраці між філософами та соціологами, що вилився в організацію, в рамках вказаного заходу, круглого столу "Мислення та свідомість: від абстракцій до полону науки", котрий об'єднав філософів та соціологів навколо тематики соціально-наукового осмислення феномену свідомості в найширшому сенсі. Може здатися парадоксальним, але філософи мали значно більш тривалий досвід співпраці з організації подібних заходів із нейрофізіологами та біологами, ніж із соціологами. Хоча, в аспекті генетичних зв'язків, соціологія та філософія історично були дуже тісно пов'язаними. РМВ факультету соціології та НТСА філософського факультету вирішили спробувати створити майданчик для міждисциплінарної співпраці, адже брак таких надзвичайно відчутний у Київському університеті, наукова робота в підрозділах ведеться за галузевим принципом і де окрім, мабуть, Центру українознавства, чисто міждисциплінарних дослідних установ просто немає. Ключовою подією (Запис презентації О. Злобіної та Л. Бевзенко доступний для вільного перегляду за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=zH2Qhr76FbQ&feature=youtu.be>) в межах круглого столу стала спільна презентація доктора соціологічних наук, професора, завідувачою відділу соціальної психології Інституту соціології НАН України Олени Злобіної та доктора соціологічних наук, провідної наукової співробітниці Інституту соціології НАН України Любові Бевзенко "Образ і сенс: методика візуальних матриць у дослідженні сприйняття візуальних категорій" за книгою "Образи успіху: досвід візуального дослідження" (2012). Книга "Образи успіху" може вважатися одним із найбільш важливих наукових видань у вітчизняній соціології останніх щонайменше трьох років. Соціальні дослідники нерідко мають справу з необхідністю вимірювати сприйняття абстрактних категорій та установок пов'язаних із ними. Але чи дозволяє традиційна форма анкетного питання, – досі найбільш вживаного методу збору даних, навіть у дуже авторитетних порівняльних міжнародних дослідженнях кшталту World Values Survey, – про те наскільки респондент "щасливий" чи "успішний", – розкрити глибинні соціокультурні структури, які формують домінуючі в суспільстві уявлення про щастя чи успіх, які виражаються у повсякденному мовленні абстрактними категоріями? Чи можна стверджувати, що буддійський чернець і емансипована жінка, юний житель мегаполісу та літній житель гірського патріархального села мають тотожну систему релевантних смислів чи ми одержуємо середній зріз відповідей на питання, зміст яких незрозумілий нам самим?

Спираючись на феноменологічну методологію, дослідниці задалися цими питаннями й спробували розробити валідний інструментарій для пошуку відповідей на них. Що стоїть за абстрактними категоріями, які обтяжені соціально бажаним змістом? І, як можна вивчати те, що вони приховують? Книга – попри свою велику методичну й навіть суто інструментальну цінність, викликала гострі дискусії у фаховій спільноті: від зауважень у мистецькому характері методики, до спроб дискваліфікувати феноменологічну методологію із простору соціальних наук. І тим лише засвідчила свою безсумнівну актуальність. Продовженням вузьких фахових дискусій, котрі відбувалися в межах конференцій в різних містах України, стало її публічне обговорення в межах круглого столу. Дослідниці продемонстрували наскільки свідомість респондентів залежна від каналів комунікації. Вони не лише спробували довести евристичний потенціал феноменологічної методології, але й продемонстрували, що традиційний інструмент збору даних, яким є анкетне питання, базований на вербальних каналах комунікації, має вищу схильність продукувати артефакти на відміну від методики візуальних матриць. Аспірант факультету соціології Київського університету Артемій Дейнека у доповіді "Рецепція трансценденталізму в соціальній теорії: яке місце "априорних уявлень" в структурі соціологічної уяви?", зупинився на експлікації епістемологічних засад соціологічного пізнання, доводячи, що соціологічна уява за способом постановки питань залежна від рамок окреслених неокантіанством у XIX ст.. Тим обґрунтовуючи виразну потребу на рівні соціологічного теоретизування звертатися до філософських підстав самого цього теоретизування, що наразі є досить рідко вживаним на соціологічних факультетах через переконаність у повній автономності соціології щодо філософії. Виконуюча обов'язки шеф-редактора часопису молодих соціологів "СВОЄ" Анастасія Фітісова у власному виступі "Рутинні практики та академічний здоровий глузд в соціології", спробувала проаналізувати обумовленість соціологічної "об'єктивності" теоретичними мовами, якими наука послуговується, а не референцією на емпіричні реалії, які ніби соціологія досліджує. З цією метою вона запропонувала провоюючий дискусії синтез концепцій етнічної спільноти Дж. Гатчінсона та А. Шюца, актуалізуючи потенціал метафоричного мислення, пропонуючи розглядати академічну соціологічну спільноту як своєрідний "етнос" із власними символами, тотемами та засобами інтеграції, де перетинаються різноманітні множинні царини теорій та емпіричних реалій. Також у рамках круглого столу відбулася презентація останнього випуску "Соціологія, як вона є і, як її немає" часопису молодих соціологів "СВОЄ", примірники якого відтепер будуть доступні у читальному залі бібліотеки філософського факультету Київського університету та в читальному залі базового гуртожитку студентів-філософів №2. Дискусії продемонстрували взаємну зацікавленість сторін у поглибленні співпраці, хоча й засвідчили значні складнощі в порозумінні, зважаючи на дисциплінарний розрив, який сформувався між соціологією та філософією.

Надійшла до редколегії 30.11.15

V. Shelukhin, PhD student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SOCIOLOGICAL ROUNDTABLE
"THOUGHT AND CONSCIOUSNESS: FROM ABSTRACTION TO SCIENCE CAPTURE"

© Шелухін В., 2016